

УДК 632:633.16.321

Е. Р. Мемедлаєв¹⁸, аспірант

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

**ВИДОВИЙ СКЛАД ШКІДНИКІВ ГРУШІ В УМОВАХ ВІДДІЛУ
ІНТЕНСИВНОГО САДІВНИЦТВА ІСГ КРИМУ НААН УКРАЇНИ**

Стабільне середовище перебування, яке утворюється багаторічними насадженнями, створює умови для постійного розмноження й накопичення трофічно пов'язаних із плодовими культурами видів, які пошкоджують різні органи дерев. Для організації захисту врожаю садів необхідно мати детальну інформацію про видовий склад шкідників у конкретних умовах, їх біологію, розвиток найбільш шкідливих видів і ефективні заходи боротьби з ними.

За обсягом площ серед плодкових зерняткових культур груша посідає друге місце після яблуні. Плоди груші є високоцінним продуктом харчування. У них містяться цукор, вітаміни і органічні кислоти. Плоди груші вживають у свіжому, вареному й сушеному вигляді. Вони використовуються у кондитерській і консервній промисловості. У свіжому вигляді вживають переважно плоди столових сортів, які мають ніжну м'якоть і приємний смак.

У плодкових насадженнях груші відділу інтенсивного садівництва ІСГ Криму НААН України на початку та впродовж вегетаційного періоду 2013 р. були виявлені такі шкідники вегетативних і генеративних органів, які пошкоджували грушу.

На початку сокоруху серед шкідників вегетативних органів особливо небезпечною була звичайна грушева листоблішка (*Psylla pyri* L), яка найбільш поширена та шкідлива у Степу, Криму й Лісостепу. Монофаг. Пошкоджує грушу.

У насадженнях Відділу інтенсивного садівництва ІСГ Криму НААН України грушева листоблішка почала розвиток 20 лютого, коли середньодобова температура повітря досягла +5°C, щільність становила 3 імаго на пагін.

У період набубнявіння та утворення бутонів найбільшої шкоди завдають жуки з родини довгоносики (*Curculionidae*), а саме сірий бруньковий довгоносик (*Sciaphobus squalidus* Gyll.) та яблуневий квіткоїд (*Anthonomus pomorum* L.).

Сірий бруньковий довгоносик пошкоджує у Криму всі плодови, ягідні культури і виноград. Жук завдовжки 5–7 мм, вкритий мідно-рожевими і сірими лусочками, надкрила яйцеподібні, головотрубка вкорочена, ноги й вусики жовто-бурі, булава вусиків темна; очі великі; перетинчасті крила не розвинені. Жук не літає. Дає одне покоління на 2 роки. Шкоди завдають жуки, живлячись бруньками, бутонами та листям. Бруньки з'їдають повністю або вигризають у них широкі отвори, в бутонах вигризають маточки й тичинки, листя об'їдають з країв.

¹⁸ Науковий керівник — М. Д. Євтушенко, кандидат біологічних наук, професор.

Навесні в саду відділу інтенсивного садівництва ІСГ Криму НААН України чисельність сірого брунькового квіткоїда становила близько 40 жуків/дерево.

Яблуневий квіткоїд — трапляється повсюдно, пошкоджує яблуню, грушу. Жук розміром 3,5–5,0 мм, темно-бурий, вкритий тонкими сірими волосинками; у нижній частині надкрил — коса світла поперечна смуга з чітко темною облямівкою; головотрубка довга, темна, слабковигнута; колінчасті вусики і ноги червоно-бурі. Дає одне покоління. Шкоди завдають жуки і личинки. Особливо небезпечні пошкодження бруньок рано навесні, коли жуки вигризають у них глибокі отвори, які нагадують уколи. З таких ранок виступають краплини соку (плач бруньок). Личинки живляться тичинками і маточками, вигризають квітколоже, склеюють із середини пелюстки. Бутон не розпускається, буріє й засихає.

У саду відділу інтенсивного садівництва ІСГ Криму НААН України яблуневий квіткоїд пошкодив 70–80 % бутонів яблуні та 60–70 % бутонів груші.

Впродовж вегетації яблунева плодожерка (*Carpocapsa (Cydia) pomonella* L.) значної шкоди завдає плодам яблуні, груші, сливи, абрикосу, персика. Поширена в усіх регіонах вирощування плодкових культур. Метелик з розмахом крил 18–22 мм, передні крила бурувато-сірі з фіолетовим полиском, з чисельними поперечними хвилястими лініями; на кінцях крил по темно-бурій овальній плямі з трьома вигнутими бронзовими скибочками; задні крила бурувато-сірі; в спокійному стані крила складаються у вигляді даху. Яйце розміром 0,9–1,0 мм, округле, плескате, молочно-біле, напівпрозоре; на зеленому фоні листка або плода здається зеленуватим. Гусениця завдовжки 17–20 мм, зверху тілесно-рожева, з боків і знизу світло-жовта, голова й передньогрудний щит буро-коричневі, анальний щит вохряно-жовтий, черевні ноги з однарусним віночком із 20–35 кігтиків, анальні — з 15–25 кігтиками; по тілу розкидані сірі бляшки, які мають по одному волоску. Лялечка завдовжки 8–12 мм, світло-коричнева з золотистим відтінком; кінець черевця має форму заокругленого конуса з вісьмома гачкоподібними щетинками. Дає 2–3 покоління. Після відродження із яйця гусениці деякий час тримаються на поверхні плода, потім вгризаються у м'якуш, заплітаючи вхідний отвір павутиною та недогризками. Живлячись під шкірочкою плода 2–3 доби, гусениця вигризає невелику камеру, в якій вперше линяє. Третє линяння відбувається в насінній камері, де гусениця живилася насінням. Після цього вона переходить у другий, а іноді й у третій плід. Ходи у плодах гусениці заповнюють бурими сухими екскрементами. Пошкоджені плоди опадають.

Навесні в саду відділу інтенсивного садівництва ІСГ Криму НААН України в 10 ловильних поясах було виявлено 5 живих гусениць яблуневої плодожерки, що в перерахунку становило 0,5 особин. У літній період плодожерка завдавала шкоди плодам. Із 1000 плодів яблуні було пошкоджених 30, що в перерахунку становить 30 %.

На початку червня значної шкоди завдає шкідник з ряду напівтвердокрилих — *Hemiptera* родини мереживниці — *Tingidae* грушевий клоп — *Stephanitis pyri* F., який трапляється повсюдно. Пошкоджує грушу, яблуню, глід, рідше інші плодові культури.

Імаго завдовжки 3,0–3,5 мм, тіло плоске, округле, з гребенеподібним підвищенням посередині, передньогруди з листоподібними виростами по боках; надкрила листоподібно розширені, світлі, з мереживним малюнком, вусики довгі, тонкі, 4-членикові, ноги світло-жовті, очі червоні; у самки є яйцеклад, що складається з двох пилоподібних відростків. Яйце розміром 0,4 мм; довгасте, колбоподібно вигнуте, сіре, до верхівки дещо загострено. Личинка завдовжки 0,6–2,3 мм, плоска, довгаста, білувата, з коричневою головою і тонкими шипами по боках тіла. В умовах Криму дає 2 покоління. Шкодять імаго та личинки, висмоктуючи соки з нижнього боку листка. Пошкоджене листя знебарвлюється, забруднюється клейкими екскрементами й линяльними шкірками. У разі значних пошкоджень листя засихає й обпадає, дерева припиняють ріст, плоди стають дрібними і часто обпадають. Знижується зимостійкість дерев.

У кроні груші грушевий клоп з'явився 20 червня у кількості близько 5 імаго на листок, або 50 імаго на 10 листків.

У 2013 р. в екосистемі грушевого саду відділу інтенсивного садівництва ІСГ Криму НААН України нами було встановлено, що домінуючими видами були: звичайна грушева листоблішка, яблунева плодожерка, яблуневий квіткоїд, сірий бруньковий довгоносик, грушевий клоп.

УДК 630.453

**В.Л. Мешкова, доктор с.-г.наук, професор УкрНДІЛГА,
К.В. Давиденко, канд. с.-г. наук, ДСЛП «Східлісозахист»
Ж.І. Бережненко,
Державна фітосанітарна інспекція Харківської області**

КОМАХИ-ЛИСТОГРИЗИ НА ЯСЕНІ (*FRAXINUS SP.*) У ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕННЯХ ХАРКІВЩИНИ

Останнім часом у багатьох країнах Європи зареєстровано погіршення санітарного стану ясеневих насаджень. Стан ясеневих насаджень у різних регіонах і насадженнях України також погіршився з 2006 р., причому серед причин зазначених процесів дослідники називають коливання рівня ґрунтових вод, господарські заходи, поширення збудників хвороб і шкідливих комах, зокрема ясеневих лубоїдів. Проведення комплексних досліджень чинників ослаблення ясеневих насаджень ускладнене, що значною мірою пов'язане з різною відомчою підпорядкованістю лісів, вуличних посадок, парків і лісових смуг, а також практичною відсутністю господарських заходів в останніх.